

Юридичні науки

УДК 343.9

Воробйова Наталя Вікторівна

завідувач сектору почеркознавчих досліджень

Відділу криміналістичних видів досліджень

Харківський науково-дослідний

експертно-криміналістичний центр МВС України

Воробьева Наталья Викторовна

заведующий сектором почерковедческих исследований

Отдела криминалистических видов исследований

Харьковский научно-исследовательский

экспертно-криминалистический центр МВД Украины

Vorobiova Natalia

Head of the Sector of Handwriting Studies

Department of Forensic Research

Kharkiv Research and Forensic Expertise Center of the

Ministry of Internal Affairs of Ukraine

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДСМЕРТНИХ ЗАПИСОК, ВИКОНАНИХ НА
НЕЗВИЧНІЙ ПОВЕРХНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРЕДСМЕРТНЫХ ЗАПИСОК, ВЫПОЛНЕННЫХ
НА НЕОБЫЧНОЙ ПОВЕРХНОСТИ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ
STUDY OF SUICIDE NOTES MADE ON AN UNUSUAL SURFACE:
FOREIGN EXPERIENCE**

***Анотація.** В даній статті розглянуто можливості дослідження почерку передсмертних записок, виконаних на незвичній поверхні (людській шкірі). Охарактеризовано експеримент, який був проведений Департаментом судової медицини Пенджабського університету.*

Висвітлено результати зазначеного експеримента, а саме вплив поверхні шкіри на загальні та окремі ознаки почерку. Зроблені висновки, які підкреслюють важливість проведення подальших досліджень на незвичних для написання поверхнях.

Ключові слова: *почерк, передсмертні записки, незвична поверхня, судово-почеркознача експертиза.*

Аннотация. *В данной статье рассмотрены возможности исследования почерка предсмертных записок, выполненных на необычной поверхности (человеческой коже). Охарактеризован эксперимент, проведенный Департаментом судебной медицины Пенджабского университета. Отражены результаты указанного эксперимента, а именно влияние поверхности кожи на общие и частные признаки почерка. Сделаны выводы, подчеркивающие важность проведения дальнейших исследований на необычных для написания поверхностях.*

Ключевые слова: *почерк, предсмертные записки, необычная поверхность, судебная почерковедческая экспертиза.*

Summary. *This article discusses the possibilities of studying the handwriting of suicide notes made on an unusual surface (human skin). An experiment carried out by the Department of Forensic Medicine of the Punjab University is characterized. The results of this experiment are reflected, namely the effect of the skin surface on general and particular signs of handwriting. Conclusions are drawn highlighting the importance of further research on unusual writing surfaces.*

Key words: *handwriting, suicide notes, unusual surface, forensic handwriting examination.*

Використання незвичних пишучих приладів та незвичних поверхонь для письма переважно поширене у випадках самогубств. Поверхні для

письма, які часто зустрічаються з виконаними на них передсмертними записками, - це дзеркала, простирадла, стіни, столи, двері, метали, взуття, шкіра і т.д. Нижче описується ряд зарубіжних тематичних досліджень по цьому аспекту.

Американські судові експерти [1, с. 607] досліджували почерк на трупі жертви самогубства. Вони помітили, що розташування деяких слів на тілі викликало нове незручне формування букв. Однак у результаті їм вдалося встановити, що рукописні записи на трупі виконані самим покійним. Проспективне дослідження було проведено з випадками самогубства із передсмертними записками на шкірі протягом 12-річного періоду з 01.01.2000 до 31.12.2011. Усього вченими було розглянуто 498 випадків суїциду і лише у 2 випадках (0,4%) на шкірі були написані передсмертні записки. В обох випадках брали участь молоді чоловіки (віком 18 і 30 років), смерть настала через повішення. Незважаючи розмиття чорнил, різні ідентифікаційні характеристики були чіткими та виразними. Інші американські дослідники описували тематичне дослідження, в якому використовувалася передсмертна записка, вирізана бритвою на лівій руці жертви. «Знак шкірного порізу» на великому пальці правої руки жертви вказував на підозру у самогубстві, що потім підтвердилось слідчими [2, с. 256].

В 2019 році експертами з Департаменту судової медицини Пенджабського університету в Індії було проведено наступний експеримент. Зразки почерку для дослідження були отримані від 40 осіб (20 чоловіків і 20 жінок), які належали до вікової групи 20–30 років. Усі мали високий рівень виробленості та координації рухів. Для написання на аркушах формату А4 та на поверхні шкіри в області передпліччя використовувалися кулькові ручки з чорнилом синіх та чорних барвників. Спочатку кожну людину попросили написати одне й те саме речення на трьох аркушах паперу формату А4, щоб перевірити природну варіаційність

почерку. Потім кожному з учасників експеримента було наказано написати те саме речення на поверхні шкіри передпліччя. Зразки записів на шкірі були негайно сфотографовані протягом п'яти хвилин за допомогою цифрових фотоапаратів моделі Sony і зіставлені (співставлені) з рукописними записами на папері цієї ж особи, щоб з'ясувати вплив незвичайної поверхні на почерк. Насамперед, у цьому дослідженні були вивчені та проаналізовані деякі такі загальні ознаки почерку:

- нахил: зміна нахилу спостерігалась у 89,5% випадків;
- розмір і відносна протяжність: після вимірів було відмічено, що загальний розмір почерку залишався незмінним, за деякими винятками, у яких розмір зменшувався чи збільшувався, коли людина під час написання наближалась пишучою рукою до вигнутої частини передпліччя. Було виявлено, що розмір змінився лише у 13,16% зразків, в інших випадках розмір був майже постійним. Відносне співвідношення розмірів букв було різним приблизно у 42,10% зразків. На додаток до цього довжина з'єднань букв була порушена в цих незручних для письма областях передпліч. З цих результатів ясно, що поверхня шкіри впливає більше на відносну протяжність, аніж на розмір;

- інтервал: рукописні записи, виконані спочатку на папері, а потім на шкірі, було досліджено щодо міжрядкового інтервалу та інтервалу між словами. Виявлено, що інтервали не збігаються в 47,36% зразків;

- зв'язність: у 23,68% випадків було виявлено зменшення зв'язності між літерами з високої або суцільної на малу.

- діакритичні знаки: діакритичні знаки, такі як точка над «і», були проаналізовані та порівняні в обох зразках, виконаних на папері та на поверхні шкіри, з точки зору їх частоти, форми та розташування. Відмінності у цих характеристиках спостерігалися приблизно 31,58% зразків, виконаних на поверхні шкіри [3, з. 10].

Основними причинами відхилення характеристик почерку при письмі на поверхні шкіри в порівнянні з папером є еластичність шкіри, її нерівність, пігментація, густота волосся і, що найважливіше, зовнішні фактори, такі як погодні умови. Більш того, піт, присутній на шкірі, перешкоджає рівномірному нанесенню чорнил на поверхню, відштовхуючи їх масляні компоненти. Другою найбільш помітною варіацією, виявленою у записах на шкірі, була наявність неправильного вирівнювання тексту та переривань усередині штрихів. Імовірними причинами цих перерв також були незручна поза, м'якість шкірних тканин, еластичність шкіри, густота волосся по всій площі та переривання подачі чорнила через нерівномірну взаємодію пишучого приладу з поверхнею шкіри. На додаток до цього більше тертя між ручкою та поверхнею шкіри змушувало учасників експеримента збільшувати розмір літер та робити їх будову більш спрощеною. Також записи на поверхні шкіри є вразливими для стирання. Щоб впоратися з цим, деякі люди віддавали перевагу тим областям тіла, які важкодоступні для стирання, такі як груди, стегна, живіт і т. д. і більш довговічним інструментам для письма, таким як лезо або хна, щоб написати свою передсмертну записку.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Основна складність, що виникає під час розгляду таких випадків, полягає у відсутності необхідних зразків, виконаних в аналогічних умовах. Отже, дослідження були здійснені як попередній крок з урахуванням того факту, що деякі зміни в ознаках почерку відбуваються зі зміною поверхні письма, що може дати поштовх для проведення додаткових досліджень у цій галузі досліджень та може допомогти правоохоронним органам та їх розслідуванням. Можливі засоби та методи повинні застосовуватись на регулярній основі судово-почеркознавчими експертами і завжди необхідно вивчати нові можливості для ідентифікації та встановлення справжності фактичного автора сумнівного документа.

Література

1. Taylor L. L, Hnilica V. (1991). Investigation of death through body writing. A case study. Journal of Forensic Sciences. № 36. P. 607–613.
2. Tumram N. K., Ambade V. N. (2016). Engraved suicide notes: The last note written on body by metallic object. Journal of Forensic Sciences. № 61, P. 256–258.
3. Amanpreet Kaur, Mohit Threja, r. K. Garg (2019). Forensic examination of handwriting transcribed on an unusual surface (human skin). Problems of Forensic Sciences. Vol. 117. P. 5–18.